

—
Верховний
Суд

ДАЙДЖЕСТ судової практики Великої Палати Верховного Суду

Рішення, внесені до ЄДРСР за
період з 18.03.2019 по 31.03.2019

2019/6

Показчик термінів

ведення митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності, 8
визнання майнових прав на об'єкт інвестування, 10
визнання незаконним наказу про звільнення, 18
збирання інформації про позивача, 6
оскарження бездіяльності посадової особи, 9
право власності на спірні квартири, 15, 17
прийняття рішення про зміну складу учасників товариства, 14
судовий збір, 18, 19

ЗМІСТ

1. Справи, розглянуті з підстав необхідності визначення юрисдикції	4
1.1. Справи, які підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства	4
1.2. Справи, які підлягають розгляду в порядку кримінального судочинства	8
1.3. Справи, які підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства	9
2. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступлення від висновків касаційного суду у складі Верховного Суду	18

1. Справи, розглянуті з підстав необхідності визначення юрисдикції

1.1. Справи, які підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

Спори про визнання незаконними дій прокурора щодо збирання конфіденційної інформації про особу, вчинених ним з метою представництва інтересів держави в судовій справі, а також спори про визнання незаконною бездіяльності прокурора щодо ненадання інформації у відповідь на звернення, подане згідно із Законом України «Про звернення громадян», мають розглядатися за правилами адміністративного судочинства

27 лютого 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Особи З до начальника Врадіївського відділу Первомайської місцевої прокуратури Миколаївської області, керівника Первомайської місцевої прокуратури Миколаївської області про визнання неправомірними дій і бездіяльності за касаційною скаргою керівника Первомайської місцевої прокуратури Миколаївської області на постанову Апеляційного суду Миколаївської області від 25 червня 2018 року.

7 травня 2018 року позивачка звернулася до суду з позовом, в якому просила: 1) визнати незаконними дії начальника Врадіївського відділу Первомайської місцевої прокуратури Миколаївської області щодо збирання інформації про стан здоров'я та лікування позивачки; 2) визнати незаконною бездіяльність керівника Первомайської місцевої прокуратури Миколаївської області щодо ненадання копії запиту від 28 березня 2018 року № (15-34)210бвих18 про надання інформації про стан здоров'я та лікування позивачки.

Позов мотивовано тим, що 30 березня 2018 року позивачці стало відомо про те, що на адресу Врадіївської центральної районної лікарні надійшов запит про стан її здоров'я. 11 квітня 2018 року у листі вих. № Б-4 головний лікар Врадіївської центральної районної лікарні повідомив, що не надавав інформацію стосовно перебування позивачки на лікуванні у відповідь на запит через відсутність відповідної ухвали суду.

10 травня 2018 року Врадіївський районний суд Миколаївської області постановив ухвалу, якою відмовив у відкритті провадження у справі. Мотивував ухвалу тим, що позивачка оскаржує дії прокурорів (посадових осіб органів прокуратури), вчинені ними поза межами кримінального провадження чи судової справи. А тому позовні вимоги про визнання неправомірними дій відповідачів мають розглядатися за правилами адміністративного судочинства.

25 червня 2018 року Апеляційний суд Миколаївської області ухвалив постанову, якою скасував ухвалу Врадіївського районного суду Миколаївської області від 10 травня 2018 року та передав справу до цього суду для продовження розгляду.

23 липня 2018 року керівник Первомайської місцевої прокуратури Миколаївської області звернувся з касаційною скаргою, в якій вказував на порушення апеляційним судом норм процесуального права. Просив скасувати постанову Апеляційного суду Миколаївської області від 25 червня 2018 року та залишити в силі ухвалу Врадіївського районного суду Миколаївської області від 10 квітня 2018 року.

За результатами розгляду цієї справи Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Спірні правовідносини виникли щодо направлення прокурором запиту, а також ненадання позивачеві копії цього запиту у відповідь на її звернення.

Під час здійснення представництва інтересів громадянина або держави у суді прокурор має право в порядку, передбаченому процесуальним законом і законом, що регулює виконавче провадження, зокрема, брати участь у виконавчому провадженні при виконанні рішень у справі, в якій прокурором здійснювалося представництво інтересів громадянина або держави в суді (пункт б частини шостої статті 23 Закону України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII «Про прокуратуру»).

У разі відсутності суб'єкта владних повноважень, до компетенції якого віднесений захист законних інтересів держави з метою встановлення наявності підстав для представництва прокурор має право витребувати за письмовим запитом, ознайомлюватися та безоплатно отримувати, зокрема, копії документів і матеріалів державних та комунальних підприємств, установ і організацій, що знаходяться у цих суб'єктів, у порядку, визначеному законом (пункт 1 абзацу п'ятого частини четвертої статті 23 Закону України «Про прокуратуру»).

Отже, звертаючись із запитом для обґрунтування у суді позиції держави стосовно відстрочення виконання рішення Врадіївського районного суду Миколаївської області від 8 вересня 2017 року у справі № 474/192/17, прокурор реалізовував передбачену законом публічно-владну управлінську функцію та втрутився у гарантовані державою права позивача, за захистом яких вона звернулася до суду.

Відповідно до статті 286 Цивільного кодексу України фізична особа має право на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані при її медичному обстеженні.

Згідно з частиною другою статті 11 Закону України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII «Про інформацію» не допускаються збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та захисту прав людини. До конфіденційної інформації про фізичну особу належать, зокрема, дані про її стан здоров'я.

Таким чином, незважаючи на те, що прокурор витребував інформацію про стан здоров'я та лікування позивача від Врадіївської центральної районної лікарні, а не від позивача, подаючи запит щодо прав позивача, він вступив із нею у правовідносини, реалізуючи публічно-владну управлінську функцію.

Тому Велика Палата Верховного Суду погоджується з доводами касаційної скарги та висновками суду першої інстанції і вважає, що вимога про визнання незаконними дій начальника Врадіївського відділу Первомайської місцевої прокуратури Миколаївської області щодо збирання інформації про позивача має розглядатися за правилами адміністративного судочинства. Питання відповідності закону втручання прокурора у права позивача, мети такого втручання та його пропорційності поставленій меті мають бути з'ясовані адміністративним судом під час розгляду вказаної вимоги.

Стосовно юрисдикції суду за вимогою про визнання незаконною бездіяльності керівника Первомайської місцевої прокуратури Миколаївської області щодо ненадання позивачу копії запиту у відповідь на звернення Велика Палата Верховного Суду дійшла таких висновків.

За змістом статей 15, 18, 19 Закону України від 2 жовтня 1996 року № 393/96-ВР «Про звернення громадян» органи державної влади та їх посадові особи, до повноважень яких належить розгляд заяв (клопотань), зобов'язані об'єктивно і вчасно розглядати їх, перевіряти викладені в них факти, приймати рішення відповідно до чинного законодавства і забезпечувати їх виконання, повідомляти громадян про наслідки розгляду заяв (клопотань). Відповідь за результатами розгляду заяв (клопотань) в обов'язковому порядку дається тим органом, який отримав ці заяви і до компетенції якого входить вирішення порушених у заявах (клопотаннях) питань, за підписом керівника або особи, яка виконує його обов'язки.

У правовідносинах щодо надання відповідей на звернення громадян, які подані згідно з відповідним законом, прокурор діє як суб'єкт владних повноважень, здійснюючи публічно-владні управлінські функції. Тому Велика Палата Верховного Суду погоджується з доводами касаційної скарги та висновками суду першої інстанції і вважає, що спір в частині вимоги про визнання неправомірною бездіяльності керівника Первомайської місцевої прокуратури Миколаївської області щодо розгляду звернення позивача про надання копії запиту має розглядатися за правилами адміністративного судочинства (близькі за змістом висновки сформульовані у постанові Великої Палати Верховного Суду від 30 січня 2019 року у справі № 818/1526/18).

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 лютого 2019 року у справі № 474/424/18 (провадження № 14-46цс19) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80522357>.

Спір щодо оскарження дій Державної фіскальної служби України стосовно внесення змін до митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності підлягає розгляду за правилами адміністративного судочинства

13 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку письмового провадження касаційну скаргу Компанії DUNAMIS INTERNAYIONAL CO., LTD на постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 1 серпня 2018 року у справі за позовом Компанії DUNAMIS INTERNAYIONAL CO., LTD до Державної фіскальної служби України, Компанії Xiaomi H. K. Limited про визнання протиправними дій, зобов'язання вчинити дії.

Дослідивши наведені в касаційній скарзі доводи та перевібивши матеріали справи, Велика Палата Верховного Суду встановила таке.

У лютому 2017 року Департамент організації митного контролю ДФС включив до митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності строком на 1 рік знаки для товарів і послуг: за № 3360 – знак для товарів і послуг «Xiaomi»; за № 3361 – знак для товарів і послуг «Mi»; за № 3362 – знак для товарів і послуг «RedMi».

У травні 2017 року Компанія DUNAMIS INTERNAYIONAL CO., LTD уповноважила Компанію SPRINGSUN FINANCE LP бути її представником для захисту прав інтелектуальної власності. 21 вересня 2017 року Компанія SPRINGSUN FINANCE LP звернулася до Департаменту організації митного контролю ДФС із заявою про внесення змін до інформації митного реєстру щодо зареєстрованого об'єкта інтелектуальної власності по вказаним торгівельним маркам, а саме до п. 1.2, 5.2 (відомості про осіб, уповноважених представляти інтереси правовласника в разі призупинення митного оформлення товарів, що містять об'єкт, за наявності ознак порушення таких прав, найменування та реквізити юридичних осіб, які здійснюють імпорту товарів, що містять об'єкт), додавши уповноважених осіб Особу 3, Особу 4 та включивши Товариство з обмеженою відповідальністю «ЕН-АЙ-ЕС».

Листом від 5 жовтня 2017 року Департамент організації митного контролю ДФС відмовив позивачу у внесенні таких змін до митного реєстру, оскільки довіреність від компанії SPRINGSUN FINANCE LP підписана Особою 5, старшим партнером ВІАЛА ТРЕЙД ЛІМІТЕД (VIALA TRADE LIMITED), відношення якого до компанії SPRINGSUN FINANCE LP жодним чином не підтвержене. Також зазначено, що надані документи не дають можливості визначити наявність у компанії SPRINGSUN FINANCE LP майнових прав інтелектуальної власності щодо знаків для товарів і послуг «Xiaomi», «Mi», «RedMi» в розумінні Цивільного кодексу України.

Велика Палата Верховного Суду зазначила, що предметом у цій справі є протиправність відмови ДФС у внесенні змін до митного реєстру (інформації щодо об'єкта права інтелектуальної власності по торгівельним маркам «Xiaomi», «Mi», «RedMi») через відсутність у Компанії правових підстав для звернення із такою заявою та зобов'язання відповідача внести відповідну інформацію до реєстру.

При цьому Велика Палата Верховного Суду зауважує, що звернення позивача із цим позовом спрямоване на захист його порушених прав у правовідносинах з ДФС у зв'язку з її відмовою вчинити певні дії (за заявою позивача про внесення змін до митного реєстру).

З аналізу Положення про Державну фіскальну службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 травня 2014 року № 236, частини першої статті 397 та частини третьої статті 398 Митного кодексу України, пункту 2.12 Порядку реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 30 травня 2012 року № 648 убачається, що спір у цій справі виник між юридичною особою та суб'єктом владних повноважень – ДФС, яка є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну і митну політику щодо ведення митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону.

Таким чином, Велика Палата Верховного Суду вважає помилковими висновки суду апеляційної інстанції про те, що цей спір не належить до юрисдикції адміністративних судів і підлягає розгляду в порядку господарського судочинства, оскільки правовідносини у цій справі виникли під час виконання ДФС та її територіальними

органами владних управлінських функцій, у зв'язку з чим такий спір є публічно-правовим.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 березня 2019 року у справі № 826/16606/17 (провадження № 11-1227апп18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80783459>.

1.2 Справи, які підлягають розгляду в порядку кримінального судочинства

Скарга на дії (бездіяльність) співробітника Національної поліції щодо невнесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань про вчинення кримінального правопорушення у строки, передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України, підлягає розгляду в порядку кримінального судочинства

13 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку письмового провадження справу за позовом Особи З до Залізничного відділу поліції Головного управління Національної поліції у Львівській області в особі начальника Залізничного ВП ГУНП у Львівській області Г. про визнання протиправною бездіяльності за касаційною скаргою Особи З на ухвалу Львівського окружного адміністративного суду від 25 квітня 2018 року та постанову Львівського апеляційного адміністративного суду від 21 червня 2018 року.

Як убачається з матеріалів справи, Особа З 12 лютого 2018 року звернувся із заявою до Залізничного ВП з метою повідомити про факт кримінального правопорушення, передбаченого статтею 126 Кримінального кодексу України, та просив порушити кримінальне провадження на цій підставі.

Звернення до суду з цим позовом обумовлене неналежним, на думку позивача, реагуванням посадовою особою Залізничного ВП на цю заяву, зокрема невчиненням співробітниками Залізничного ВП передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України процесуальних дій.

У межах спірних правовідносин позивач і відповідач діють як учасники кримінального провадження, права і обов'язки яких визначені кримінальним процесуальним законом, тому спір у цій справі не може бути предметом розгляду в адміністративному суді.

Ураховуючи наведене, Велика Палата Верховного Суду погодилася з висновками судів першої та апеляційної інстанцій про те, що спір у цій справі не є публічно-правовим, вимоги Особи З щодо оскарження бездіяльності посадової особи Залізничного ВП під час організації перевірки заяви про кримінальне правопорушення мають бути розглянуті лише в межах кримінального, а не адміністративного судочинства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 березня 2019 року у справі № 813/1596/18 (провадження № 11-1478апп18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80783382>.

1.3. Справи, які підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства

До завершення будівництва об'єкта нерухомості та введення його в експлуатацію позивачу як інвестору належать майнові права на цей об'єкт

27 лютого 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу ліквідатора Товариства з обмеженою відповідальністю «Фірма «Консоль ЛТД» на заочне рішення Шевченківського районного суду міста Києва від 23 грудня 2013 року та ухвалу Апеляційного суду міста Києва від 27 червня 2017 року у цивільній справі за позовом Особи 4 до ТОВ «Фірма «Консоль ЛТД» про визнання майнових прав на об'єкт інвестування.

У грудні 2013 року Особа 4 звернувся до суду з позовом до ТОВ «Фірма «Консоль ЛТД»), який в подальшому уточнив, про визнання майнових прав на об'єкт інвестування.

Особа 4 зазначив, що 21 липня 2003 року між ТОВ «Фірма «Консоль ЛТД» та Особою 5 було укладено договір № 1594/322-64(р) про спільну діяльність по дольовій участі у будівництві багатоквартирного житлового будинку та низку додаткових угод до нього, відповідно до умов яких Особа 5 зобов'язався як внесок у спільну діяльність по дольовій участі у будівництві внести грошовий внесок у розмірі в еквіваленті 179 тис. 411 доларів США 16 центів в національній валюті України по курсу Національного банку України, а ТОВ «Фірма «Консоль ЛТД», у свою чергу, зобов'язалося завершити будівництво багатоквартирного будинку відповідно до проекту та вимог державних будівельних норм та передати Особі 5 в натурі 4-кімнатну квартиру за Адресою 1 (1 черга будівництва, 4 секційний будинок) та паркомісце Номер 1 у другій черзі будівництва, блок «В», на другому поверсі вказаного комплексу. Строк закінчення будівництва та введення об'єкта будівництва в експлуатацію згідно з умовами договору – IV квартал 2009 року. Особа 5 свої зобов'язання за договором зі сплати пайових внесків виконав у повному обсязі.

Особа 4 зазначив, що 29 серпня 2013 року між відповідачем та Особою 5 було укладено додаткову угоду про розірвання договору № 1594/322-64(р) від 21 липня 2003 року про спільну діяльність по дольовій участі у будівництві багатоквартирного житлового будинку, згідно з умовами якої Особа 5 передав раніше внесений пай за договором у розмірі 179 тис. 411 доларів США 16 центів як пай за договором № 0326/322-405 від 2 вересня 2013 року та всі права на оформлення права власності на 4-кімнатну квартиру Номер 3 на 9-му поверсі позивачу Особі 4, а 2 вересня 2013 року між позивачем та ТОВ «Фірма «Консоль ЛТД» було укладено договір № 0326/322-405 про пайову участь у будівництві, згідно з умовами якого 179 тис. 411 доларів США 16 центів зараховано як перший внесок за договором на підставі додаткової угоди від 29 серпня 2013 року до договору № 1594/322-64(р) від 21 липня 2003 року.

Посилаючись на те, що до узгодженої сторонами дати відповідач не ввів будинок в експлуатацію, чим порушив права позивача як інвестора за договором, в частині передачі у власність зазначеної квартири та паркомісця та позбавляє його права вільно користуватися та розпоряджатися своїм майном, позивач просив визнати за ним

майнові права на 4-кімнатну квартиру Номер 3, загальною площею 175,3 кв. м, яка буде знаходитися на 9-му поверсі будинку за Адресою 1 (1 черга будівництва, 4-секційний будинок) та паркомісце Номер 1 у другій черзі будівництва блок «В» комплексу за Адресою 1.

Заочним рішенням Шевченківського районного суду міста Києва від 23 грудня 2013 року позов задоволено. Визнано за Особою 4 майнові права на об'єкт інвестування – 4-кімнатну квартиру за Адресою 1 в «Житлово-громадському комплексі за Адресою 1 (1 черга будівництва, 4-секційний будинок)». Визнано за Особою 4 майнові права на об'єкт інвестування – паркомісце Номер 1 у другій черзі будівництва, блок «В», комплексу за Адресою 1 на другому поверсі. Вирішено питання про розподіл судових витрат.

Задовольняючи позов, суд першої інстанції виходив із того, що до завершення будівництва об'єкта нерухомості та введення його в експлуатацію позивачу як інвестору належать майнові права на цей об'єкт, а тому, враховуючи, що відповідач не виконує належним чином взяті на себе зобов'язання, будинок за Адресою 1 не введено в експлуатацію, суд дійшов висновку про визнання за позивачем майнових прав на вищевказані спірні об'єкти.

У березні 2017 року до суду з апеляційною скаргою звернувся ліквідатор ТОВ «Фірма «Консоль ЛТД» В.

Ухвалою Апеляційного суду міста Києва від 27 червня 2017 року апеляційну скаргу відхилено, заочне рішення Шевченківського районного суду міста Києва від 23 грудня 2013 року залишено без змін.

Відхиляючи наведені в апеляційній скарзі доводи про те, що цей спір має розглядатися в порядку господарського судочинства (за твердженням скаржника ухвалою Господарського суду Автономної Республіки Крим від 16 липня 2012 року порушено провадження у справі про банкрутство щодо ТОВ «Фірма «Консоль ЛТД»), апеляційний суд виходив із того, що заявник копії відповідного рішення суду не надав, а в постанові Господарського суду Київської області від 4 серпня 2016 року про визнання банкрутом боржника – ТОВ «Фірма «Консоль ЛТД», якою було призначено ліквідатором В., відомості про порушення стосовно боржника в 2012 році справи про банкрутство не зазначені, процедура визнання його банкрутом та початок ліквідації провадилися в загальному порядку.

За результатами розгляду Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Відповідно до частини п'ятої статті 7 Закону України від 18 вересня 1991 року № 1560-XII «Про інвестиційну діяльність» інвестор має право володіти, користуватися і розпоряджатися об'єктами результатами інвестицій відповідно до законодавчих актів.

Згідно зі статтею 4 Закону України «Про інвестиційну діяльність» об'єктами інвестиційної діяльності можуть бути будь-яке майно, а також майнові права.

Згідно з частиною другою статті 331 Цивільного кодексу України право власності на новостворене нерухоме майно (житлові будинки, споруди, тощо) виникає з моменту завершення будівництва. Якщо право власності на нерухоме майно відповідно до

закону підлягає державній реєстрації, то право власності виникає з моменту державної реєстрації.

Згідно з положеннями пункту 2 Порядку прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2011 року № 461, прийняття в експлуатацію об'єктів, що належать до I–III категорії складності, та об'єктів, будівництво яких здійснено на підставі будівельного паспорта, проводиться шляхом реєстрації Державною архітектурно-будівельною інспекцією України та її територіальними органами поданої замовником декларації про готовність об'єкта до експлуатації.

Захист майнових прав здійснюється у порядку, визначеному законодавством, а якщо такий спеціальний порядок не визначений, захист майнового права здійснюється на загальних підставах цивільного законодавства.

Суди встановили, що Особа 4 виконав свої зобов'язання сторони за договором № 0326/322-405 пайової участі у будівництві в повному обсязі, сплатив пайові внески та додаткові внески у визначених договорами сумах, у зв'язку з чим, за умовами договору, набув майнових прав щодо «долі пайщика», зокрема, права на отримання в подальшому у спіної квартири та двох місць для паркування.

ТОВ «Фірма «Консоль ЛТД» як свій вклад за договором пайової участі у будівництві прийняло на себе зобов'язання завершити будівництво зазначеного будинку, з подальшим виділенням пайщику його долі в натурі.

Вказаним договором також встановлювалися строки виконання сторонами своїх договірних зобов'язань.

Відповідно до статті 527 ЦК України боржник зобов'язаний виконати свій обов'язок, а кредитор – прийняти виконання особисто, якщо інше не встановлено договором або законом, не впливає із суті зобов'язання чи звичаїв ділового обороту.

Згідно зі статтею 530 ЦК України якщо у зобов'язанні встановлений строк (термін) його виконання, то воно підлягає виконанню у цей строк (термін).

Отже, висновки судів про те, що до завершення будівництва об'єкта нерухомості, а саме 4-кімнатної квартири за Адресою 1 (1 черга будівництва, 4-секційний будинок), а також місця паркінгу у другій черзі будівництва блок «В» комплексу за Адресою 1 на другому поверсі, і введення їх в експлуатацію позивачу як інвестору належать майнові права на цей об'єкт, є правильними.

Встановивши під час розгляду справи, що відповідач не виконував належним чином взяті на себе зобов'язання, а також що будинок за Адресою 1 на той час не було введено в експлуатацію, з урахуванням повної та вчасної сплати пайових внесків суд першої інстанції, з висновками якого погодився й апеляційний суд, дійшов обґрунтованого висновку про визнання за позивачем майнових прав на вищевказані спірні об'єкти.

Доводи касаційної скарги про те, що вказаний спір має розглядатися господарським судом, оскільки ухвалою Господарського суду Автономної Республіки Крим від 16 липня 2012 року порушено провадження у справі про банкрутство ТОВ «Фірма «Консоль ЛТД», не заслуговують на увагу, оскільки в постанові Господарського суду Київської області від 4 серпня 2016 року про визнання банкрутом боржника «ТОВ

«Фірма «Консоль ЛТД» відомості щодо порушеної щодо боржника в 2012 році справи про банкрутство не зазначені, процедура визнання його банкрутом та початок ліквідації провадилися в загальному порядку Господарським судом Київської області вже після розгляду справи судом першої інстанції. Недоведеність факту порушення провадження у справі про банкрутство Господарським судом Автономної Республіки Крим 16 липня 2012 року встановлено апеляційним судом; ця обставина не може бути переоцінена в межах касаційного провадження.

Ураховуючи викладене, Велика Палата Верховного Суду вважає за необхідне залишити касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 лютого 2019 року у справі № 761/32696/13-ц (провадження № 14-606цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80522393>.

Спір між спадкоємцями, які не набули статусу учасників товариства, та юридичною особою щодо надання інформації, пов'язаної з діяльністю такої юридичної особи, підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства

27 лютого 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку спрощеного позовного провадження касаційні скарги Особи 3 та Особи 4 на постанову Апеляційного суду міста Києва від 1 березня 2018 року у цивільній справі за позовом Особи 4 до Товариства з обмеженою відповідальністю «Таурус 8», Особи 3 про визнання дій щодо ненадання інформації незаконними, зобов'язання надати інформацію, відшкодування моральної шкоди.

За результатами розгляду Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якій зазначила таке.

У серпні 2017 року Особа 4 звернулася до суду із зазначеним позовом, посилаючись на те, що Інформація 1 помер її син Особа 5, після смерті якого вона, а також Особа 3 (дружина Особа 5) та Особа 6 (син Особа 5) у порядку спадкування за законом набули частки у статутному капіталі ТОВ «Таурус 8» та ТОВ «Спецпродторг ММ». У зв'язку з цим позивачка має право на отримання інформації щодо своїх коштів, вкладених у ці підприємства, та щодо діяльності зазначених суб'єктів господарювання.

17 січня 2017 року Особа 3 звернулася до ТОВ «Таурус 8» із заявою про звільнення за власним бажанням із займаної посади директора цього товариства. У цій заяві зазначила, що товариство фактично перебуває без власника, оскільки відповідно до положень його статуту жоден зі спадкоємців не є учасником товариства, а лише має право на вступ до його учасників, але через складні сімейні стосунки спадкоємці не можуть скликати збори учасників для ухвалення нової редакції статуту та вирішення питання про вступ до товариства.

6 липня 2017 року Особа 4 звернулася до Особи 3 із заявою про надання фінансової інформації щодо діяльності ТОВ «Таурус 8».

Листом від 13 липня 2017 року позивачці відмовлено в наданні такої інформації. Посилаючись на зазначене, Особа 4 просила суд визнати дії відповідачів у частині відмови в наданні фінансової інформації щодо діяльності ТОВ «Таурус 8» незаконними;

зобов'язати відповідачів надати їй указану інформацію; стягнути з Особа 3 моральну шкоду в розмірі 50 000 грн.

Шевченківський районний суд міста Києва рішенням від 7 листопада 2017 року в задоволенні позову відмовив з огляду на те, що Особа 4 та Особа 3 не є учасниками ТОВ «Таурус 8», загальні збори якого не скликалися, питання про вступ спадкоємців до нього не вирішувалось, а тому позивачка не набула права на отримання інформації щодо діяльності цього товариства; Особа 3 у зв'язку зі звільненням не є директором товариства; завдання моральної шкоди позивачкою не доведено.

Апеляційний суд міста Києва постановою від 1 березня 2018 року рішенням суду першої інстанції скасував, провадження у справі закрит на підставі пункту 1 частини першої статті 255 Цивільного процесуального кодексу України, мотивуючи тим, що спір виник між спадкоємцями, які набули статусу учасників товариства, та юридичною особою, тобто з корпоративних відносин, тому такий спір підлягає розгляду в порядку господарського судочинства.

Як установив суд та вбачається з матеріалів справи, положеннями статуту ТОВ «Таурус 8» (який є його установчим документом відповідно до статті 143 Цивільного кодексу України, статті 82 Господарського кодексу України) не передбачено, що право на участь у ньому набувається спадкоємцями учасника товариства автоматично, разом з прийняттям спадщини на частку у статутному капіталі товариства. Крім того, статтею 1219 ЦК України імперативно встановлено, що особисті немайнові права, яким є право участі у товаристві, не входять до складу спадщини.

Натомість пункт 9.4 статуту цього товариства передбачає переважне право вступу до товариства спадкоємців у зв'язку зі смертю його учасника. Зазначене положення відповідає нормам статті 55 Закону України 19 вересня 1991 року № 1576-XII «Про господарські товариства».

З аналізу положень статей 82, 83 ГК України, статей 143–145 ЦК України, статей 51, 52, 58, 59 Закону України «Про господарські товариства», статей 6, 9, 17 Закону України від 15 травня 2003 року № 755-IV «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» убачається, що прийняття рішення про зміну складу учасників товариства з обмеженою відповідальністю належить до виключної компетенції його вищого органу, а зміни до статуту, пов'язані зі зміною складу учасників такого товариства, підлягають державній реєстрації із внесенням відповідних відомостей до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань.

Суд на підставі наданих сторонами доказів установив, що вищий орган ТОВ «Таурус 8» не приймав рішень про зміну складу його учасників у зв'язку зі смертю засновника (учасника) товариства Особи 5 і вступу до нього спадкоємців Особи 3, Особи 4 та про внесення відповідних змін до статуту цього товариства. У матеріалах справи немає доказів державної реєстрації таких змін. Тобто позивачка та відповідачка не набули статусу учасників ТОВ «Таурус 8».

Отже, зазначений спір не є спором між учасниками (засновниками) ТОВ «Таурус 8» або між цим товариством та його учасником (засновником) щодо створення, діяльності, управління або припинення діяльності цієї юридичної особи.

За таких обставин апеляційний суд дійшов помилкового висновку про те, що Особа 4 та Особа 3 у силу факту прийняття ними спадщини вважаються учасниками товариства, а тому цей спір є корпоративним і підлягає розгляду в порядку господарського судочинства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 лютого 2019 року у справі № 761/27538/17 (провадження № 14-12цс19) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80522364>.

Позовні вимоги юридичної особи до виконавчого комітету міської ради про скасування рішень та розпоряджень органу місцевого самоврядування, які порушують право власності такого товариства на нерухоме майно, а також про скасування записів щодо реєстрації права власності фізичних осіб на таке майно підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства. Сам факт залучення фізичних осіб як третіх осіб, а не як відповідачів не змінює характеру спору, суті правовідносин та юрисдикції спору

13 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Шепетівське райагропроменерго» на рішення Шепетівського міськрайонного суду від 19 травня 2017 року та ухвалу Апеляційного суду Хмельницької області від 31 липня 2017 року у цивільній справі за позовом ТОВ «Шепетівське райагропроменерго» до Виконавчого комітету Шепетівської міської ради, треті особи: Особа 3, Особа 4, Особа 5, Особа 6, Особа 7, про скасування рішень та розпоряджень міської ради.

У серпні 2016 року ТОВ «Шепетівське райагропроменерго» звернулося до суду з позовом до Виконкому, треті особи: Особа 3, Особа 4, Особа 5, Особа 6, Особа 7, про скасування рішень та розпоряджень міської ради.

На обґрунтування своїх вимог позивач зазначив, що 13 серпня 1998 року Державною приймальною комісією прийнято в експлуатацію першу групу (40 квартир) 58-квартирного житлового будинку за Адресою 1, про що складено акт про прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкта, який затверджений рішенням Виконкому від 19 серпня 1998 року № 223.

Рішенням Виконкому від 12 вересня 1998 року № 258 вирішено оформити право власності та видати свідоцтва про право власності на квартири за Адресою 1 та Адресою 2 ТОВ «Шепетівське райагропроменерго», яке брало дольову участь у будівництві першої черги (40 квартир) 58-квартирного будинку.

Позивач указує, що у нього виникло право власності на зазначені квартири з вересня 1998 року, однак рішенням Виконкому від 15 жовтня 1998 року № 281 задоволено клопотання керівництва Шепетівського МРВ УМВС України в Хмельницькій області і надано квартирі за Адресою 1 статус службової та видано ордер на вселення в неї сім'ї Особи 8.

Вказане рішення позивач вважає незаконним, оскільки спірна квартира на час прийняття рішення Виконкому перебувала не у віданні Шепетівського МРВ УМВС України в Хмельницькій області, а у власності ТОВ «Шепетівське райагропроменерго».

17 січня 2000 року розпорядженням Виконкому № 8 вказану квартиру передано у приватну власність Особі 8 та видано йому свідоцтво про право власності на житло.

3 травня 2009 року власником квартири за Адресою 1 на підставі договору купівлі-продажу від 19 травня 2009 року є Особа 7.

Рішенням Виконкому від 21 грудня 2001 року № 277 затверджено спільне рішення адміністрації та профкому Шепетівської міжрайонної прокуратури про розподіл квартири за Адресою 2 слідчому Особі 4 на сім'ю з чотирьох чоловік, хоч зазначена квартира перебувала не у віданні Шепетівської міжрайонної прокуратури в Хмельницькій області, а у власності позивача.

Розпорядженням Виконкому від 13 грудня 2006 року № 277 передано спірну квартиру у приватну власність Особі 3 та 19 січня 2007 року видано свідоцтво про право власності на житло Особі 3, Особі 4, Особі 5 та Особі 6.

Позивач посилався на те, що оспорюваними рішеннями порушено його право власності на спірні квартири, а тому просив суд скасувати: рішення № 281 та № 277; розпорядження № 8 та № 277; записи в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно щодо реєстрації права власності на спірні квартири.

За результатами розгляду Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Господарські суди розглядають справи в порядку позовного провадження, якщо склад учасників спору відповідає приписам статті 4 Господарського процесуального кодексу України, а правовідносини, з яких виник цей спір, мають господарський характер.

Стаття 4 ГПК України в чинній редакції передбачає право юридичної особи на звернення до господарського суду.

Отже, господарські суди на загальних підставах вирішують усі спори між суб'єктами господарської діяльності за умови, що такі спори за своїм суб'єктним складом підпадають під дію статті 4 ГПК України.

Разом з тим стаття 15 Цивільного процесуального кодексу України, якою керувалися суди і яка була чинною на час ухвалення судових рішень першої та апеляційної інстанцій, передбачає, що суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи, що виникають із цивільних, земельних, трудових, сімейних, житлових та інших правовідносин, крім випадків, коли розгляд таких справ здійснюється в порядку іншого судочинства.

Аналогічна норма міститься й у статті 19 ЦПК України у чинній редакції.

Отже, в порядку цивільного судочинства можуть розглядатися будь-які справи, у яких хоча б одна зі сторін є фізичною особою, якщо їх вирішення не віднесено до інших видів судочинства.

При визначенні юрисдикційності спору слід ураховувати, що критеріями розмежування між цивільною та іншими юрисдикціями є, по-перше, суб'єктний склад сторін, однією з яких у спорі є здебільшого фізична особа; по-друге, характер спору про право (справи за позовами, що виникають з будь-яких правовідносин, крім випадків, коли розгляд таких справ проводиться за правилами інших видів судочинства).

Тобто критеріями розмежування між справами цивільного та господарського судочинства є одночасно суб'єктний склад учасників справи та характер спірних правовідносин.

У порядку цивільного судочинства розглядаються спори щодо права особи на житло (приватизація житла, взяття на облік громадян, які потребують поліпшення житлових умов, або зняття з такого обліку, надання житла, користування жилим приміщенням у будинку державного чи приватного жилого фонду, житлово-будівельних кооперативів, у гуртожитках, встановлення автономного опалення у приміщенні державного житлового фонду, зняття з реєстраційного обліку місця проживання за наявності спору, зобов'язання органу влади чи органу місцевого самоврядування здійснити необхідні дії щодо утримання у належному стані житлового будинку, виселення, а також спори щодо забезпечення житлових прав мешканців гуртожитків тощо). Такі спори є житловими (цивільними), незалежно від участі у справі суб'єкта владних повноважень як відповідача.

Захист права власності на майно, речового права на чуже майно регулюється цивільним законодавством. Власник має право вимагати усунення перешкод у здійсненні ним права користування та розпорядження своїм майном (стаття 391 Цивільного кодексу України), а особа, якій належить речове право на чуже майно, має право на захист цього права, у тому числі й від власника майна, відповідно до положень глави 29 ЦК України (стаття 396 цього Кодексу), тому такі спори з урахуванням вимог статті 15 ЦПК України підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства, якщо однією зі сторін є фізична особа, незалежно від участі у них органу державної влади та/або органу місцевого самоврядування (суб'єкта владних повноважень).

У справі, яка переглядається, ТОВ «Шепетівське райагропроменерго» пред'явило вимогу до Виконкому про скасування рішень та розпоряджень міської ради, які порушують його право власності на спірні квартири, а також вимогу про скасування записів у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно щодо реєстрації права власності фізичних осіб на спірні квартири.

Фактично позивач оспорує право фізичних осіб на спірні квартири.

Сам факт, що фізичні особи залучені як треті особи, а не відповідачі не змінює характеру спору, суті правовідносин та юрисдикції спору.

Суд апеляційної інстанції, закриваючи провадження у справі, дійшов помилкового висновку про те, що цей спір належить до компетенції господарських судів, та не перевіряв законності й обґрунтованості рішення суду першої інстанції в межах доводів апеляційної скарги.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 березня 2019 року у справі № 688/2940/16-ц (провадження № 14-76цс19) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80555795>.

Посада працівника патронатної служби не відноситься до посад державної служби, а тому спір за участю такого працівника, що виникає з трудових правовідносин, не є публічно-правовим і підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства

13 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду у порядку письмового провадження розглянула касаційну скаргу Особи 3 на ухвали Одеського окружного адміністративного суду від 1 червня 2017 року та Одеського апеляційного адміністративного суду від 11 липня 2017 року у справі за позовом Особи 3 до Суворовського районного суду м. Одеси, третя особа – Територіальне управління Державної судової адміністрації України в Одеській області, про визнання незаконним наказу про звільнення, поновлення на роботі та виплату заробітної плати за час вимушеного прогулу, стягнення моральної шкоди у розмірі 10 000 грн.

Закриваючи провадження у справі, суд першої інстанції, з висновком якого погодився і суд апеляційної інстанції, зазначив, що спірні правовідносини, які виникли внаслідок звільнення позивача з посади помічника судді Суворовського районного суду м. Одеси, не є правовідносинами, що стосуються проходженням публічної служби, внаслідок чого вони не є управлінськими та не підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства.

За результатами розгляду справи Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якій зазначила таке.

У справі, що переглядається, предметом оскарження у справі є наказ Суворовського районного суду м. Одеси від 5 квітня 2017 року № 49-о/с-ап про звільнення Особи 3 із посади помічника судді, який тимчасово виконував обов'язки помічника судді Суворовського районного суду м. Одеси, у зв'язку із закінченням строку трудового договору та у зв'язку з відсутністю вакантних посад працівників апарату суду, на які особа може бути призначена без конкурсного відбору, а також у зв'язку з відсутністю подання інших суддів Суворовського районного суду м. Одеси про покладання на Особу 3 тимчасового виконання обов'язків додаткового помічника.

Згідно зі статтею 17 Кодексу адміністративного судочинства України у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин, юрисдикція адміністративних судів поширюється на публічно-правові спори, зокрема, з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби.

Вжитий у цій процесуальній нормі термін «публічна служба» в розумінні пункту 15 частини першої статті 3 КАС України – це діяльність на державних політичних посадах, професійна діяльність суддів, прокурорів, військова служба, альтернативна (невійськова) служба, дипломатична служба, інша державна служба, служба в органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування.

На працівників патронатної служби поширюється дія законодавства про працю, крім статей 39-1, 41–43-1, 49-2 Кодексу законів про працю України.

Трудові відносини з працівником патронатної служби припиняються в день припинення повноважень особи, працівником патронатної служби якої він призначений. Акт про звільнення приймається керівником державної служби. Працівник патронатної

служби може бути достроково звільнений з посади за ініціативою особи, працівником патронатної служби якої він призначений, або керівника патронатної служби.

Таким чином, аналіз наведених вище норм права свідчить про те, що працівники патронатної служби не є державними службовцями, а посада помічника судді не відноситься до посад державної служби та є патронатною службою.

За таких обставин посада, з якої було звільнено Особу 3, не відноситься до публічної служби, оскільки не пов'язана з діяльністю на державних політичних посадах, професійною діяльністю суддів, прокурорів, військовою службою, альтернативною (невійськовою) службою, дипломатичною службою, іншою державною службою, службою в органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування.

Ураховуючи суть спірних правовідносин, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що цей спір не є публічно-правовим і не належить до юрисдикції адміністративних судів, а стосується трудових відносин і має вирішуватися судами за правилами Цивільного процесуального кодексу України, а тому висновки судів попередніх інстанцій про закриття провадження у цій справі і її розгляд в порядку цивільного судочинства є обґрунтованими.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 березня 2019 року у справі № 815/2546/17 (провадження № 11-1389апп18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80783530>.

2. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступлення від висновків касаційного суду у складі Верховного Суду

Велика Палата Верховного Суду відступила від висновку Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду щодо сплати судового збору у спорах про звернення стягнення на предмет іпотеки, визначивши, що такі позовні вимоги мають вартісну оцінку, носять майновий характер і розмір ставок судового збору за їх подання визначається за вимогами Закону України «Про судовий збір» виходячи з розміру грошових вимог позивача, на задоволення яких спрямовано позов

26 лютого 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Публічного акціонерного товариства «ВіЕс Банк» на постанову Львівського апеляційного господарського суду від 6 липня 2017 року у справі № 907/9/17 за позовом ПАТ «ВіЕс Банк» до Товариства з обмеженою відповідальністю «Транс Карпати М» про звернення стягнення на майно.

Зміст заявленої вимоги про звернення стягнення на майно ґрунтується на наявності грошових вимог позивача до відповідача на підставі окремого договору, наслідком задоволення таких вимог і виконання судового рішення є припинення грошових вимог позивача. Отже, позовні вимоги про звернення стягнення на заставлене майно мають вартісну оцінку, майновий характер, і розмір ставок судового збору за їх подання визначається відповідно до статті 4 Закону України від 8 липня

2011 року № 3674-VI «Про судовий збір» виходячи з розміру грошових вимог позивача, на задоволення яких спрямовано позов.

Як установили суди попередніх інстанцій, банк та юридична особа уклали кредитний договір. Позичальник не виконав узятих на себе зобов'язань з повернення кредиту і сплати відсотків за користування кредитними коштами, тому позивач з метою захисту прав і законних інтересів звернувся до суду з позовом про солідарне стягнення з позичальника та фінансових поручителів заборгованості за кредитним договором.

Апеляційний суд, скасовуючи рішення господарського суду першої інстанції, врахував, що під час розгляду справи суди визнали таким, що не підлягає виконанню, виконавчий лист із тих підстав, що боржник повністю сплатив визначену судовим рішенням суму. Суд апеляційної інстанції, вирішуючи спір, правильно взяв до уваги обставини щодо стану виконання боржником свого обов'язку з погашення заборгованості, що був предметом судового розгляду. А тому Велика Палата Верховного Суду погодилася з висновками суду щодо відсутності підстав для задоволення позовних вимог, враховуючи законодавчо обумовлене припинення зобов'язань за договором застави як похідних від зобов'язань за кредитним договором, і відмовила в задоволенні касаційної скарги.

Відповідно до норм Господарського процесуального кодексу України як у редакції, чинній на момент звернення з позовом, так і в чинній редакції у позовній заяві має зазначатися ціна позову, якщо позов підлягає грошовій оцінці, обґрунтований розрахунок сум, що стягуються або оспорується. Ціна позову визначається, зокрема, у позовах про стягнення грошових коштів – сумою, яка стягується, або сумою, яка оспорується за виконавчим чи іншим документом, за яким стягнення провадиться у безакцептному (безспірному) порядку. Аналогічні положення містяться і в Цивільному процесуальному кодексі України.

Таким чином, наявність вартісного, грошового вираження матеріально-правової вимоги позивача свідчить про її майновий характер, який має відобразитися у ціні заявленого позову.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що висновок Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду, викладений у постанові від 23 січня 2018 року у справі № 2-340/461/16-ц, про те, що при зверненні до суду з позовом про звернення стягнення на предмет іпотеки судовий збір має сплачуватися як за вимогу немайнового характеру, суперечить висновкам, сформульованим під час розгляду цієї справи, а тому визнала за необхідне відступити від нього.

Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про те, що судові рішення суду апеляційної інстанції слід залишити без змін, а касаційну скаргу ПАТ «ВіЕс Банк» – без задоволення.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 26 лютого 2019 року у справі № 907/9/17 (провадження № 12-76гс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80522389>.

Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР за період з 18.03.2019 по 31.03.2019 / Київ, 2019. – Вип. 6. – 19 стор.

¹ **Застереження**: видання містить короткий огляд деяких судових рішень Великої Палати. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua